วิจารณ์หนังสือ

Pretext for Mass Murder: The September 30th Movement and Suharto's Coup d'état in Indonesia[1]

อรอนงค์ ทิพย์พิมล

[1] ข้อมูลบางส่วนในบทวิจารณ์นี้นำมาจากบทความของผู้เขียนเรื่อง "สงครามความทรงจำกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (2): ความทรงจำกับการเขียนประวัติศาสตร์เหตุการณ์เกสตาปู" *ฟ้าเดียวกัน,* ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2552, หน้า 166-182.

หนังสือเรื่อง *Pretext for Mass Murder: The September 30th Movement and Suharto's Coup d'état in Indonesia*[2] โดย John Roosa ถูกแปลเป็นภาษาอินโดนีเซียโดยใช้ชื่อ *Dalih Pembunuhan Massal: Gerakan 30 September dan Kudeta Suharto*[3] ในปี 2008 เป็นเวลาสองปีหลังจากเวอร์ชั่นภาษาอังกฤษเผยแพร่สู่สาธารณชน Roosa เป็นอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์อยู่ที่มหาวิทยาลัยบริติช โคลัมเบีย ประเทศแคนาดา หนังสือเล่มนี้เป็นหนึ่งในโครงการ New Perspectives in Southeast Asian Studies โดยได้รับการสนับสนุนจาก Center for Southeast Asian Studies และ the Anonymous Fund for the Humanities ของมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-แมดิสัน

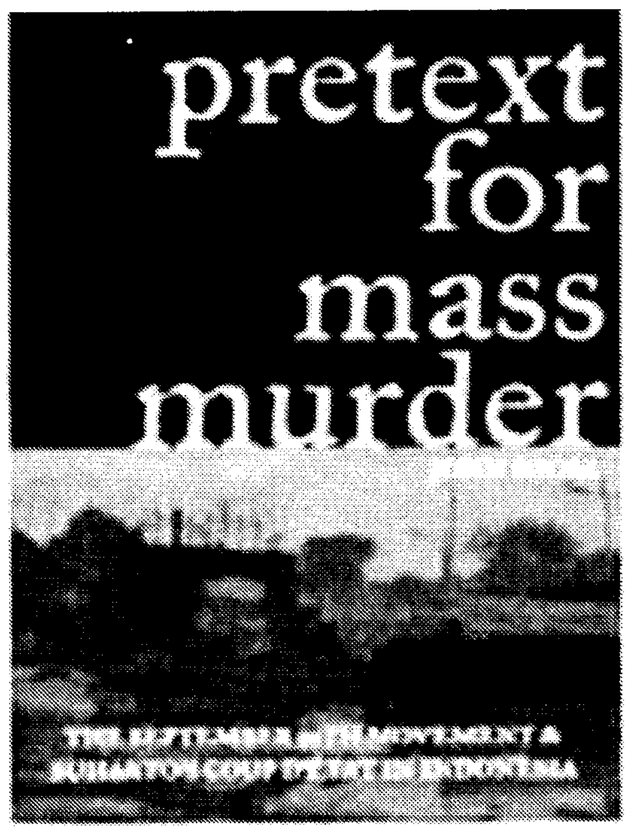

เวอร์ชั่นภาษาอังกฤษ

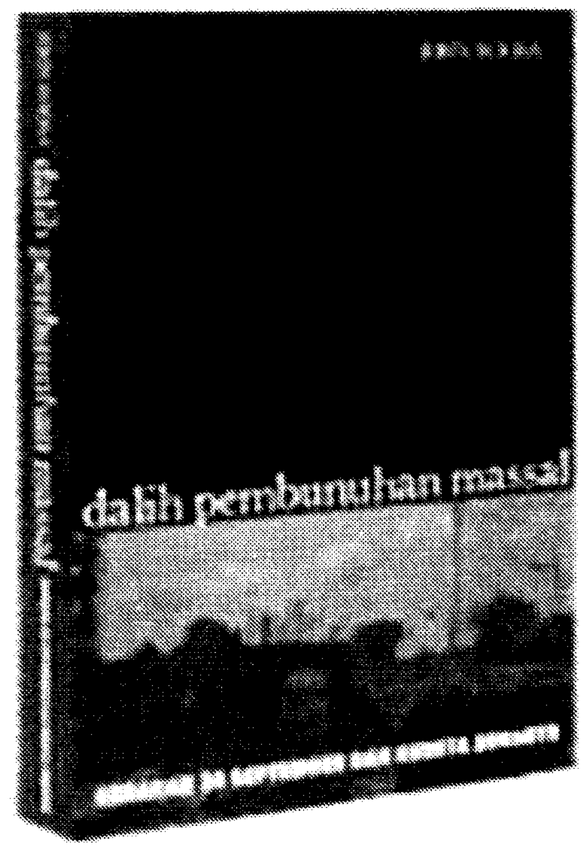

เวอร์ชั่นภาษาอินโดนีเซีย

---

[2] Roosa, J. (2006). *Pretext for Mass Murder: the September 30th Movement and Suharto's Coup d'état in Indonesia*. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin Press.

[3] Roosa, J. (2008). *Dalih Pembunuhan Massal: Gerakan 30 September dan Kudeta Suharto* (ข้ออ้างสำหรับการสังหารหมู่: ขบวนการ 30 กันยายน และการรัฐประหารของซูฮาร์โต), Jakarta: Institut Sejarah Indonesia dan Hasta Mitra.

Pretext for Mass Murder ได้สร้างปรากฏการณ์กระแสตอบรับอย่างดีมากทั้งจากผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของหนังสือเล่มนี้ เนื่องจากหนังสือเล่มนี้พูดถึงเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองอย่างยิ่งเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ประเทศอินโดนีเซียด้วยข้อเสนอใหม่อย่างที่ไม่เคยมีใครพูดถึงมาก่อน นั่นคือเหตุการณ์วันที่ 30 กันยายน 1965

เหตุการณ์วันที่ 30 กันยายน 1965 หรือเรียกโดยย่อว่าเหตุการณ์เกสตาปู คือเหตุการณ์ที่มีกองกำลังที่นำโดยพันโทอุนตุง (Untung) จากกองกำลังดีโปเนอกอรอ (Diponegoro) ได้จับตัวนายทหารชั้นผู้ใหญ่ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและลูกน้องรวมทั้งสิ้น 7 คนไป และได้ประกาศว่าต้องการจะทำการปฏิวัติโดยจะตั้งสภาปฏิวัติขึ้น โดยกองกำลังนี้มีฐานอยู่ที่ฐานทัพอากาศฮาลิม กูซูมา (Halim Kusuma) ต่อมาผู้ที่ถูกจับตัวไปทั้งหมดได้ถูกสังหารโดยศพถูกโยนทิ้งในบ่อน้ำร้าง ภายในบริเวณที่เรียกว่าลูบัง บัวยา (Lubang Buaya) ซึ่งเป็นเขตฐานทัพอากาศของอินโดนีเซีย หลังจากนั้นภายใต้การนำของพลตรีซูฮาร์โต กองกำลังสำรองช่วยรบ (Komando Strategis Cadangan Angkatan Darat) ได้เข้าควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ภายในวันรุ่งขึ้นนั้นเอง โดยมีการระบุว่าพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (Partai Komunis Indonesia) หรือเรียกย่อๆ ว่า PKI เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการพยายามก่อการกบฏที่อุกอาจนี้

เหตุการณ์วันที่ 30 กันยายน 1965 จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายพลตรีซูฮาร์โตที่ทำรัฐประหารซ้อนได้สำเร็จ และเขายังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจในการฟื้นฟูและดูแลความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในขณะนั้น และได้มีการประกาศยุบ PKI และกระบวนการกวาดล้างสมาชิก PKI ได้เริ่มขึ้นอย่างบ้าคลั่ง ซึ่งนำไปสู่การจับกุมและสังหารสมาชิกและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ PKI เป็นจำนวนมาก และนับจากนั้นประวัติศาสตร์หรือการสร้างความรับรู้และความทรงจำเกี่ยวกับ PKI ก็ถูกผูกขาดโดยฝ่ายรัฐบาล

เพียงฝ่ายเดียวตลอดยุคระเบียบใหม่

เหตุการณ์เกสตาปูเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อินโดนีเซียที่ดำมืดที่สุดตราบจนปัจจุบัน ทั้งๆ เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญอย่างมากในประวัติศาสตร์การเมืองอินโดนีเซีย เพราะผลของเหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การสิ้นสุดอำนาจของประธานาธิบดีซูการ์โน ตามมาด้วยกำเนิดยุคระเบียบใหม่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ครั้งใหญ่ในอินโดนีเซีย แต่เหตุการณ์เกสตาปูนี้กลับยังคงอยู่ในความคลุมเครือตลอดระยะเวลากว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา

เหตุการณ์เกสตาปูเป็นที่ถกเถียงทั้งในหมู่นักวิชาการและในสังคมอินโดนีเซียตั้งแต่เกิดเหตุการณ์จนถึงปัจจุบันในหลายๆ ประเด็น เช่น ใครเป็นผู้ก่อหรืออยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว, บทบาทของพลตรีซูฮาร์โตในการเข้าควบคุมสถานการณ์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 1965, การใช้การตอบโต้ที่เกินกว่าเหตุของทางการและกลุ่มอื่นๆ, กลุ่มใดบ้างที่มีบทบาทในการสังหารและกวาดล้างสมาชิก PKI, และจำนวนตัวเลขผู้เสียชีวิตจากการกวาดล้างสมาชิก PKI

เบนเนดิก แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) และรูธ แม็คเวย์ (Ruth T. McVey) ได้เสนอทฤษฎีที่เป็นไปได้ที่จะอธิบายเหตุการณ์เกสตาปูได้อย่างน่าสนใจในหนังสือเรื่อง *A Preliminary Analysis of the October 1, 1965, Coup in Indonesia*[4] และถือว่าเป็นงานที่ดีที่สุดชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์อันคลุมเครือดังกล่าว[5] โดยทฤษฎีต่างๆ ที่เป็นไปได้ที่จะอธิบายเหตุการณ์เกสตาปูตามที่หนังสือเล่มนี้เสนอคือ PKI เป็นผู้กระทำการ

---

[4] ดูรายละเอียดได้ใน Anderson, B. and Mc Vey, R. (1971). *A Preliminary Analysis of the October 1, 1965, Coup in Indonesia*, Ithaca, New York: Cornell Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Cornell University.

[5] แต่หนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือต้องห้ามในประเทศอินโดนีเซีย เพิ่งจะได้รับการเผยแพร่และแปลเป็นภาษาอินโดนีเซียในปี 2001 หลังจากที่ซูฮาร์โตลงจากอำนาจ

ด้วยตัวเองเพื่อชิงอำนาจ, หรือเป็นแผนการของประธานาธิบดีซูการ์โน เพื่อต่อต้านอำนาจกองทัพบก, หรือเป็นกลุ่มอุนตุงกระทำการด้วยตัวเอง เพื่อชิงอำนาจ, หรือเป็นขบวนการที่ไม่ได้วางแผนมาก่อนโดยประธานาธิบดีซูการ์โน ทั้งเกิดขึ้นแบบเกิดขึ้นเอง หรือคนอื่นกระทำ โดยเบนเนดิก แอนเดอร์สัน และรูธ แม็คเวย์ได้วิเคราะห์ว่าเกสตาปูเกิดจากการสมรู้ร่วมคิดของพวกนายทหารในกองทัพ

จนถึงปัจจุบันเหตุการณ์เกสตาปูก็ยังไม่ได้ข้อสรุป และยังคงอยู่ในความคลุมเครือว่าใครเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์กันแน่, ใครเป็นผู้วางแผนก่อการให้เกิดความรุนแรงนั้นขึ้น, ผู้ทำการกวาดล้าง จับกุม ทรมานและสังหารสมาชิก PKI นั้นเป็นเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้นหรือมีกลุ่มอื่นๆ เข้าไปร่วมกระทำการด้วย และประเด็นเกสตาปูนี้เป็นหนึ่งในประเด็นที่สามารถจุดชนวนก่อให้เกิดการโต้แย้งทางความคิดเห็นอย่างรุนแรงจากประชาชนกลุ่มต่างๆ เสมอ เนื่องจากว่าเหตุการณ์นี้ถูกผูกโยงเข้ากับ PKI ซึ่งมีสถานะเป็นเหมือนผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ชาติของอินโดนีเซีย

หลังการสิ้นสุดอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โตจากการประกาศลาออกอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1998 ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายๆ ด้านในสังคมการเมืองอินโดนีเซีย รวมถึงการเขียนถึงประวัติศาสตร์หลายเหตุการณ์ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกผูกขาดโดยฝ่ายรัฐฝ่ายเดียวมาโดยตลอด และหนึ่งในนั้นคือเหตุการณ์เกสตาปู

มีหนังสือเกี่ยวกับเกสตาปูออกมาหลายเล่มทั้งที่ยังคงผลิตซ้ำวาทกรรมเดิมเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้นั่นคือ PKI เป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว กับอีกกระแสคือแก้ต่างให้กับ PKI

หนังสือของ Roosa ได้รับกระแสตอบรับอย่างดียิ่งในหมู่นักวิชาการด้านอินโดนีเซียศึกษาและคนที่สนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์เกสตาปู ความน่าสนใจและทำให้หนังสือเล่มนี้แตกต่างจากหนังสือที่เกี่ยวกับเกสตาปูเล่มอื่น ก็

เนื่องจากว่าหนังสือเล่มนี้ได้ใช้หลักฐานชั้นต้นและเอกสารที่ไม่เคยมีใครใช้มาก่อน เช่น เอกสารของนายพลจัตวาซูปาร์โจ (Supardjo), ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ฮาซัน (Hasan) อดีตสมาชิก PKI, บันทึกความทรงจำของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เกสตาปู และเอกสารทางราชการของอเมริกา

เอกสารของนายพลจัตวาซูปาร์โจ เป็นการวิเคราะห์ของซูปาร์โจ ผู้ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมและอยู่ร่วมในเหตุการณ์เกสตาปู ในเอกสารของซูปาร์โจได้พูดถึงสาเหตุที่ทำให้การเคลื่อนไหวในวันที่ 30 กันยายน 1965 ล้มเหลว ส่วนฮาซันเป็นอดีตสมาชิก PKI ที่มีความสนิทคุ้นเคยกับซัม (Syam) และเข้าใจบุคลิกและความซับซ้อนของซัมเป็นอย่างดี

ด้วยเอกสารและข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ Roosa ได้เรียบเรียงและวิเคราะห์เหตุการณ์เกสตาปูด้วยวิธีการไต่สวนเหมือนนักสืบ โดยขั้นแรกได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่ปะติดปะต่อกันของข้อมูลต่างๆ แล้วพยายามสร้างคำอธิบายด้วยมุมมองและการวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากขึ้น เริ่มจากอธิบายตัวเหตุการณ์แล้วตามด้วยการอธิบายประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน แม้ว่า Roosa เองจะยอมรับว่ายังมีข้อจำกัดต่างๆ ในการวิเคราะห์ของเขา แต่หนังสือของเขาก็มีความสำคัญมากและเป็นการเปิดมุมมองใหม่สำหรับทั้งผู้ที่สนใจติดตามเหตุการณ์เกสตาปู และผู้ที่ไม่เคยรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์นี้มาก่อนเลยก็ตาม

ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ Roosa ได้นำเสนอว่า (Roosa 2006, 3-33)

> สำหรับนักประวัติศาสตร์หรือผู้สนใจประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย ประวัติศาสตร์ที่เป็นปริศนามากที่สุดเรื่องหนึ่งคือเหตุการณ์เกสตาปู ความยากลำบากประการหนึ่งที่จะเข้าใจเหตุการณ์เกสตาปูก็คือ ขบวนการดังกล่าวได้พ่ายแพ้ไปก่อนที่คนอินโดนีเซียจำนวนมากจะได้รับรู้ถึงการเกิดขึ้นของขบวนการเอง แม้ว่าเกสตาปูจะมีอายุสั้นอย่างยิ่ง แต่มีผลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดอำนาจของประธานาธิบดีซูการ์โน พร้อมๆ กับการขึ้นสู่อำนาจของซูฮาร์โต

ซูฮาร์โตใช้เหตุการณ์เกสตาปูเป็นข้ออ้างในการกัดเซาะความชอบธรรมของซูการ์โน พร้อมกับดันตัวเองขึ้นสู่เก้าอี้ประธานาธิบดี การช่วงชิงอำนาจโดยซูฮาร์โตอย่างเป็นขั้นเป็นตอนถูกกระทำภายใต้ความพยายามที่จะป้องกันการทำรัฐประหาร สำหรับประธานาธิบดีซูการ์โนเองนั้นเรียกความพยายามก่อรัฐประหารของขบวนการ 30 กันยายนว่าเป็น "ระลอกคลื่นเล็ก ๆ ท่ามกลางมหาสมุทรใหญ่ของการปฏิวัติ (แห่งชาติอินโดนีเซีย)" หมายความว่าเป็นเพียงเหตุการณ์เล็ก ๆ ที่สามารถจัดการได้ด้วยความสงบโดยที่ไม่ต้องกระทบกระเทือนโครงสร้างอำนาจ สำหรับซูฮาร์โตนั้น เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหมือนสึนามิของความทรยศและความเลวร้ายที่เผยให้เห็นถึงความผิดพลาดอันใหญ่หลวงของรัฐบาลซูการ์โน

ซูฮาร์โตกล่าวหาว่า PKI อยู่เบื้องหลังเกสตาปู และได้เตรียมแผนการกวาดล้างต่อบรรดาผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคนั้นเป็นลำดับต่อไป ทหารของซูฮาร์โตจับกุมคนมากกว่าหนึ่งล้านห้าแสนคน ทั้งหมดถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเกสตาปู ในเหตุการณ์นองเลือดที่โหดร้ายที่สุดครั้งหนึ่งในศตวรรษที่ 20 คนจำนวนกว่าแสนคนถูกสังหารโดยกองทัพบกและทหารบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พื้นที่ชวากลาง, ชวาตะวันออก และบากี (Baki) จากปลายปี 1965 ถึงกลางปี 1966

สำหรับวงการนักประวัติศาสตร์ เกสตาปูยังคงเป็นปริศนาประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการเวอร์ชั่นของซูฮาร์โตที่บอกว่าเกสตาปูเป็นการพยายามทำการรัฐประหารโดย PKI ไม่เพียงพอที่จะชวนให้เชื่อเช่นนั้น เพราะว่ายากที่จะเชื่อว่าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นพลเรือนจู่ ๆ จะสามารถนำปฏิบัติการทางทหารได้ จะเป็นไปได้อย่างไรที่คนธรรมดาจะสามารถสั่งการกองกำลังทหารให้ทำตามความประสงค์ของพวกตนได้? จะเป็นไปได้อย่างไรที่พรรคการเมืองพรรคหนึ่งซึ่งมีการจัดตั้งองค์กรอย่างดี และได้รับการยกย่องว่าเป็นพรรคที่มีวินัยสูง จะวางแผนปฏิบัติการแบบมือสมัครเล่นเช่นนั้น? ทำไมพรรคคอมมิวนิสต์ที่นำโดยหลักการปฏิบัติแบบเลนินต้องการ

สมรู้ร่วมคิดในการทำรัฐประหารกับกองกำลังทหาร? ทำไมพรรคการเมืองที่กำลังเติบโตอย่างเข้มแข็งในเวทีการเมืองแบบเปิดเผยจึงเลือกยุทธวิธีแบบสมคบคิด!? ค่อนข้างจะไม่มีเหตุผลที่จะสนับสนุนให้เชื่อในทางนั้น

ในอีกด้านหนึ่ง ก็ยากที่จะเชื่อเช่นกันว่าเกสตาปู ดังเช่นที่แถลงในการกระจายเสียงทางวิทยุครั้งแรกว่า เป็นกลุ่มปฏิบัติการลับในกองทัพบก เพราะว่าจริงๆ แล้วก็มีผู้นำ PKI บางคนเข้าร่วมเป็นแกนนำในเกสตาปูอย่างชัดเจนร่วมกับผู้นำทหารบางคน ตั้งแต่วันแรกๆ ของเดือนตุลาคม 1965 ปัญหาว่าใครเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ครั้งนี้กลายเป็นข้อถกเถียงที่ไม่มีข้อยุติ นายทหารชั้นสัญญาบัตรกระทำการเองอย่างที่แถลงหรือไม่, และหลังจากนั้นได้เชิญหรือล่อลวงบรรดาผู้นำ PKI ให้ช่วยเหลือพวกเขาใช่หรือไม่? หรือทว่า PKI นั่นเองที่ใช้นายทหารเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการตามแผนการของพวกเขาเฉกเช่นที่ซูฮาร์โตกล่าว? หรือว่ามี modus vivendi ระหว่างบรรดานายทหารกับ PKI?

นอกจากนี้ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างซูฮาร์โตกับเกสตาปู หลักฐานแม้จะไม่โดยตรงแต่ก็ให้ความรู้สึกว่าผู้วางแผนเกสตาปูอย่างน้อยที่สุดหวังว่าจะสนับสนุนซูฮาร์โต ได้แก่การที่พวกเขาไม่ระบุชื่อซูฮาร์โตในลิสต์รายชื่อนายพลที่จะถูกลักพาตัว และก็ไม่ได้วางกองกำลังไว้รอบๆ กองบัญชาการของซูฮาร์โต นายทหารสองคนในหมู่ผู้นำเกสตาปูเป็นเพื่อนรักของซูฮาร์โต หนึ่งในนั้นได้แก่พันเอกอับดุล ลาตีฟ (Abdul Latief) ได้ยอมรับว่าเขาแจ้งซูฮาร์โตเกี่ยวกับเกสตาปูก่อนหน้านั้น และซูฮาร์โตให้การสนับสนุนอย่างเงียบๆ

จริงหรือไม่ที่ซูฮาร์โตได้รับการแจ้งข่าวก่อนหน้านั้น? ข้อมูลอะไรที่ถูกให้แก่ซูฮาร์โตเกี่ยวกับเกสตาปู, ซูฮาร์โตคิดอย่างไรต่อข้อมูลดังกล่าว? เขาสัญญาจะสนับสนุนหรือไปไกลกว่านั้นด้วยการช่วยวางแผนปฏิบัติการเกสตาปูหรือเปล่า? จนถึงปัจจุบันเอกสาร

> หลักที่ขบวนการเกสตาปูทิ้งไว้มีเพียงแค่แถลงการณ์สี่ฉบับที่เผยแพร่กระจายเสียงผ่านสถานีวิทยุแห่งชาติอินโดนีเซียในตอนเช้าและกลางวันของวันที่ 1 ตุลาคม 1965 เท่านั้น แถลงการณ์ดังกล่าวเปิดเผยโฉมหน้าขบวนการเกสตาปูต่อสาธารณะและแน่นอนว่าไม่ได้เอ่ยถึงการจัดตั้งขบวนการและจุดมุ่งหมายของขบวนการ

ข้อเสนอที่น่าสนใจของ Roosa ซึ่งแตกต่างจากการอธิบายเหตุการณ์เกสตาปูที่มีมาก่อนหน้านี้ทั้งหมดคือ การพูดถึงบทบาทของซัม (Syam) หัวหน้าหน่วยงานพิเศษของ PKI จุดอ่อนหลักของเกสตาปูคือการขาดผู้นำหลัก ขบวนการมีผู้นำสองกลุ่ม ได้แก่กลุ่มทหาร ซึ่งนำโดยอุนตุง, ลาตีฟ และซูโจโน ในขณะที่อีกกลุ่มที่นำโดยหน่วยปฏิบัติราชการลับของ PKI นำโดยซัม, โปโน โดยมีไอดิตอยู่เบื้องหลัง ซัมเล่นบทตรงกลางเพราะเขาเป็นผู้ประสานระหว่างสองกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อความพยายามนี้นอกจากจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประธานาธิบดีซูการ์โนแล้ว ยังถูกขอร้องให้ยุติอีกด้วย จึงเกิดความสับสนขึ้น ทั้งสองกลุ่มนี้จึงแตกแยก กลุ่มทหารต้องการเชื่อฟังประธานาธิบดี ในขณะที่ฝ่ายหน่วยปฏิบัติราชการลับของ PKI ต้องการดำเนินการตามแผนต่อไป นี่จึงเป็นการอธิบายว่าทำไมแถลงการณ์ฉบับแรก, ฉบับที่สองและฉบับที่สาม ถึงเว้นช่วงเวลาถึงห้าชั่วโมง ในตอนเช้าพวกเขาแถลงว่าประธานาธิบดีอยู่ในความปลอดภัย แถลงการณ์ฉบับที่สองในตอนเที่ยงมีเนื้อหาที่เปลี่ยนเป็นรุนแรงขึ้น นั่นคือการตั้งสภาปฏิวัติและประกาศยุบคณะรัฐมนตรี (แห่งชาติ)

เอกสารของซูปาร์โจกล่าวว่าทำไมขบวนการเกสตาปูนั้นถึงล้มเหลว ความสับสนระหว่าง "การอารักขาประธานาธิบดีซูการ์โน" กับ "การพยายามทำรัฐประหาร" ซึ่งถูกอธิบายอย่างชัดเจนด้วยการประกาศยุบคณะรัฐมนตรีเป็นเวลานานก่อนหน้าจะเกิดเหตุการณ์นองเลือดนั้น อเมริกาได้อภิปรายเกี่ยวกับมาตรการทั้งหมดที่จำเป็นจะต้องกระทำเพื่อผลักดันให้ PKI ลงมือ

ก่อน เพื่อว่าจะได้ถูกตอบโต้จากกองทัพบก และไอดิตก็ติดกับ ซูฮาร์โตนั้นรู้ล่วงหน้าว่าเหตุการณ์จะเกิด ทำให้ซูฮาร์โตเป็นผู้ที่พร้อมที่สุดในวันที่ 1 ตุลาคม 1965 ในขณะที่คนอื่นๆ ยังคงสับสน นอกจากนั้น ชื่อของซูฮาร์โตเองไม่ได้ถูกลิสต์ในรายชื่อของนายทหารที่จะถูกลักพาตัว

ในหนังสือของ Roosa กล่าวว่า เหตุการณ์เกสตาปูน่าจะถูกเรียกว่า "การเคลื่อนไหว" มากกว่าจะเป็น "ขบวนการ" เนื่องจากว่าเหตุการณ์นี้เป็นเพียงการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในจาการ์ตาและชวากลางที่ถูกปราบปรามลงในเวลาเพียงหนึ่งถึงสองวัน อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวนี้ซึ่งเป็นเหตุให้มีการเสียชีวิตของหกนายพล ได้ถูกซูฮาร์โตและพวกพ้องนำไปใช้เป็นข้ออ้างในการกำจัด PKI จนถึงรากถึงโคน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดการสังหารหมู่ที่มีผู้ตกเป็นเหยื่อมากกว่าครึ่งล้านคนเป็นอย่างน้อย

หากว่าบรรดานายพลที่ถูกลักพาตัวไปนั้นไม่เสียชีวิต บางทีหน้าประวัติศาสตร์อินโดนีเซียอาจจะเปลี่ยนไป มวลชน PKI อาจจะออกไปชุมนุมที่ถนนเรียกร้องให้ปลดบรรดานายพลเหล่านั้น ประธานาธิบดีจะถูกบีบให้ต้องมอบตำแหน่งรัฐมนตรีให้แก่กลุ่มฝ่ายซ้าย เพราะว่าจนถึงปี 1965 ประธานาธิบดีซูการ์โนไม่เคยมอบหมายให้ผู้นำคอมมิวนิสต์เป็นรัฐมนตรีเลย

คำอธิบายเหตุการณ์เกสตาปูของ Roosa ได้รื้อสร้างคำอธิบายแบบเก่าและสร้างคำอธิบายแบบใหม่ขึ้นมาด้วยการใช้เอกสารชั้นต้นซึ่งเป็นของหน่วยปฏิบัติราชการลับของ PKI ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่, ระเบียบวิธีแบบใหม่และมุมมองแบบใหม่ ด้วยการอธิบายว่าเกสตาปูเป็นการเคลื่อนไหวไม่ใช่ขบวนการที่มีการวางแผนอย่างดีหรือการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ก่อนหน้างานของ Roosa มีงานที่อธิบายถึงผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์เกสตาปูอยู่ 5 ทฤษฎีคือ PKI กระทำเองจริง เพราะต้องการยึดอำนาจประเทศ, กองทัพเป็นผู้กระทำเนื่องจากมีความขัดแย้งในกองทัพเอง,

ซูการ์โนเป็นคนสั่งการให้ทำเพื่อกำจัดอำนาจของกองทัพ, ซูฮาร์โตเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเพื่อชิงอำนาจจากซูการ์โน หรือ CIA เป็นผู้อยู่เบื้องหลังเนื่องจากไม่พอใจที่ซูการ์โนมีท่าทีเอนเอียงไปทางโลกคอมมิวนิสต์มากเกินไป

งานของ Roosa ทำให้ทฤษฎีผู้ก่อเหตุการณ์เกสตาปูหลุดไปจากการอธิบายแบบเก่า แต่ก็ไม่ได้ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับทฤษฎีที่มีมาก่อนหน้านี้ คือไม่ได้ปฏิเสธทั้งบทบาทของ PKI และกองทัพ แต่อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในวันที่ 30 กันยายน 1965 นั้นเกิดจากความผิดพลาดของการวางแผนและการขาดการประสานงานที่ดีโดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือซัม ดังนั้นจากข้อสรุปของ Roosa เราควรจะเรียกเหตุการณ์เกสตาปูว่า G30S/Syam แทน G30S/PKI ทว่าประเด็นที่สำคัญกว่าว่าใครเป็นผู้วางแผนอยู่เบื้องหลังก็คือ เหตุการณ์เกสตาปูถูกใช้เป็นข้ออ้างในการประหัตประหารสมาชิกและผู้สนับสนุน PKI ซึ่งมีผู้ตกเป็นเหยื่อจำนวนอย่างน้อยครึ่งล้าน พร้อมๆ กับการขึ้นสู่อำนาจของซูฮาร์โต

การที่ Roosa ไม่ใช้คำว่า PKI ตามหลังชื่อเหตุการณ์เกสตาปูเช่นที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนและหนังสือประวัติศาสตร์ของอินโดนีเซียมาตลอดในยุคระเบียบใหม่และจนถึงปัจจุบัน ทำให้หนังสือเล่มนี้ถูกแบนในอินโดนีเซีย[6] โดยคำสั่งของกรมอัยการเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2009 พร้อมๆ กับหนังสืออื่นๆ รวมห้าเล่ม สาเหตุที่ถูกแบนนั้น เนื่องจากว่ากรมอัยการมองว่าหนังสือดังกล่าวเป็นภัยต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล[7] Roosa ได้เขียนบทความเผยแพร่ใน *The Jakarta Post*[8] ถึงกรณีที่

---

[6] นอกจากหนังสือของ Roosa แล้ว ก่อนหน้านี้เคยเกิดกรณีการแบนแบบเรียนประวัติศาสตร์มาก่อน ดูรายละเอียดใน อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2552). สงครามความทรงจำกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (1): กรณีคำสั่งเพิกถอนแบบเรียนประวัติศาสตร์. *ฟ้าเดียวกัน* 7 (1): 164-197.

[7] Lane, M. (2010). Book bannings spur Indonesia's struggle for political liberty. *Direct Action* [online]. Available from: http://directaction.org.au/issue19 book_bannings_spur_ indonesia_ struggle_for_political_liberty Accessed [22/2/2010].

หนังสือของเขาถูกแบน เขาแสดงความไม่เห็นด้วยกับคำสั่งแบนหนังสือของกรมอัยการที่ได้อ้างถึงกฎหมายปี 1963 ในยุคของซูการ์โน ซึ่งเป็นกฎหมายที่สืบทอดมาจากยุคอาณานิคม และมีลักษณะของอำนาจนิยมสูงมาก ในยุคปฏิรูปได้มีการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้แต่ไม่ทั้งหมด จึงทำให้กฎหมายนี้ถูกนำมาใช้ในการแบนหนังสือได้อีกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นความย้อนแย้งมากในความรู้สึกของเขา เนื่องจากว่าภาษาที่กรมอัยการใช้ในการแบนหนังสือคือภาษาที่ซูการ์โนใช้ นั่นคือเพื่อ "พิทักษ์เส้นทางการปฏิวัติแห่งชาติอินโดนีเซีย" หากว่ากรมอัยการแบนหนังสือของเขาด้วยเหตุผลเรื่องการปฏิวัติแห่งชาติอินโดนีเซียจริง ๆ จะต้องยกย่องสรรเสริญหนังสือของเขาถึงจะถูก นอกจากนี้เขายังได้ตัดสินใจถอนลิขสิทธิ์จากหนังสือเล่มนี้ด้วย ดังนั้นคนทั่วไปสามารถดาวน์โหลดหนังสือของเขาในเวอร์ชั่นภาษาอินโดนีเซียได้จากเว็บไซต์ เขาจบบทความของเขาว่า

"If I were an Indonesian – to modify the title of Ki Hajar Dewantara's famous essay banned by the colonial state in 1913 for "disrupting public order"[9] – I would believe, along with Ki Hajar, Indonesia's "Father of Education," that the nation's progress lies in reading more books, not banning more books, and in the self-assurance and free-thinking of its people, not in state-imposed intellectual conformity."

---

[8] Roosa, J. (2010). Book banning in Indonesia: A blast from the past. *The Jakarta Post* [online]. Available from: http://www.thejakartapost.com/news/2010/01/13/book-banning-indonesia-a-blast-past.html /Accessed [17/2/2010].

[9] Ki Hajar Dewantara หรือ Suwardi Surjaingrat เป็นนักชาตินิยมคนสำคัญของอินโดนีเซีย เคยเขียนบทความร่วมกับ E.F.E. Douwes Dekker และ Tjipto Mangunkusumo ในชื่อว่า *"If I were for once to be a Dutchman"* ตีพิมพ์ในวารสารทางการเมืองชื่อ *"De Express"* ซึ่งทำให้พวกเขาถูกเนรเทศโดยรัฐบาลอาณานิคมฮอลันดา ด้วยข้อหายุยงปลุกปั่นสร้างความแตกแยกในสังคม

อ้างอิง

Anderson, B. and Mc Vey, R. (1971). *A Preliminary Analysis of the October 1, 1965, Coup in Indonesia.* Ithaca, New York: Cornell Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Cornell University.

John Roosa, J. (2006). *Pretext for Mass Murder: the September 30th Movement and Suharto's Coup d'état in Indonesia.* Madison, Wisconsin: University of Wisconsin Press.

_____. (2008). *Dalih Pembunuhan Massal: Gerakan 30 September dan Kudeta Suharto* (ข้ออ้างสำหรับการสังหารหมู่: ขบวนการ 30 กันยายน และการรัฐประหารของซูฮาร์โต), Jakarta: Institut Sejarah Indonesia dan Hasta Mitra.

อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2552). สงครามความทรงจำกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (1): กรณีคำสั่งเพิกถอนแบบเรียนประวัติศาสตร์. *ฟ้าเดียวกัน* 7 (1): 164-197.

_____. (2552). สงครามความทรงจำกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (2): ความทรงจำกับการเขียนประวัติศาสตร์เหตุการณ์เกสตาปู. *ฟ้าเดียวกัน* (7) 3: 166-182.

Lane, M. (2010). Book bannings spur Indonesia's struggle for political liberty. *Direct Action* [online]. Available from: *http://directaction.org.au/issue19/book_bannings_spur_indonesia_struggle_for_political_liberty / Accessed [22/2/2010].*

Roosa, J. (2010). Book banning in Indonesia: A blast from the past. *The Jakarta Post* [online]. Available from: http://*www.the jakartapost. com/news/2010/01/13/book-banning-indonesia-a-blast-past.html* /[Accessed 17/2/2010].